

Czy farmaceuta może odmówić wydania antykoncepcji hormonalnej powołując się na klauzulę sumienia? Co mu za to grozi?

Autorzy:

Adwokat Katarzyna Krupa, „R. Olszewski, J. Tokarski i Wspólnicy – Kancelaria Prawnicza” spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie

Dyrektor ds. Rozwoju Biznesu, mgr farm. Piotr Merks (*MRPharmS*), Aegate Limited spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie

Wstęp

Przez klauzulę sumienia rozumie się możliwość odmowy wykonania obowiązku wynikającego z przepisów prawa z powołaniem się na przekonania religijne lub moralne, dzięki której członkowie personelu medycznego mogą odmówić wykonania procedur, które są sprzeczne z ich przekonaniami wyznaniowymi bądź etycznymi. Najczęściej prawo to jest wykorzystywane w aspekcie aborcji, ale w ostatnim czasie również w przypadku m.in.: antykoncepcji postkoitalnej, sterylizacji, eutanazji, pozyskiwania embrionów i wykorzystywania komórek embrionalnych. W związku z tym powstaje pytanie, czy farmaceuta może nie wydać antykoncepcji hormonalnej, zasłaniając się klauzulą sumienia. Dla farmaceutów bowiem, dla których życie jest wartością nadrzędną nie tylko ze względów religijnych, ale również czysto etycznych, kwestia antykoncepcji hormonalnej i jej mechanizmów działania stanowi w istocie poważny dylemat moralny.

Klauzula sumienia a regulacje prawne

Prawo farmaceutyczne zezwala farmaceutom i technikom farmaceutycznym odmówić wydania produktu leczniczego, jeżeli jego wydanie może zagrażać życiu lub zdrowiu pacjenta. Przepis ten umożliwia więc farmaceucie nie wydanie produktu leczniczego w momencie, gdy np. ma on uzasadnione podejrzenie, że dojdzie do sytuacji zagrażającej życiu pacjenta, np. w konsekwencji interakcji lekowej.

Natomiast w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 18 października 2002 roku w sprawie wydawania produktów leczniczych i wyrobów medycznych zostały określone sytuacje, w których farmaceuta ma prawo odmówić sprzedaży danego środka leczniczego. Należą do nich:

- uzasadnione podejrzenie, co do autentyczności recepty lub zapotrzebowania;
- konieczność dokonania zmian, np.: w składzie środka leczniczego, na skutek niezgodności, bez możliwości skontaktowania się w tej sprawie z osobą uprawnioną do wystawiania recept;
- od dnia sporządzenia danego leku recepturowego lub leku sporządzonego na podstawie etykiety aptecznej upłynęło 6 dni;
- osoba przedstawiająca receptę nie ukończyła 13 roku życia;
- zachodzi uzasadnione podejrzenie co do wieku osoby, dla której została wystawiona recepta.

Z kolei Kodeks Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że aptekarz będąc osobiście odpowiedzialnym za wykonywaną pracę, jest wolny w podejmowaniu swoich zachowań, zgodnie ze swym sumieniem i współczesną wiedzą medyczną. Należy zwrócić uwagę, że prawo do wolności

wyznania i sumienia wynika również z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jak widać, wyżej wymienione akty prawne nie określają jednoznacznie, czy farmaceuta ma prawo, czy też nie, odmówić realizacji recepty na antykoncepcję hormonalną, kierując się własnymi poglądami i sumieniem.

W ocenie Głównego Inspektora Farmaceutycznego apteki są zobowiązane do wydawania pacjentom wszystkich produktów leczniczych, które są zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej, a w przypadku, gdyby danego leku nie było na stanie apteki, mają one obowiązek zamówić ten produkt leczniczy. Inne zachowanie, zdaniem GIF, jest niezgodne z prawem.

Podsumowanie

Bez wątplenia obowiązkiem farmaceuty jest ochrona życia i zdrowia pacjentów. Uważamy jednak, że farmaceuci, którzy nie zgadzają się z farmakologiczną antykoncepcją powinni mieć prawo wyboru, przy jednoczesnym zapewnieniu pacjentom dostępu do dopuszczonych do obrotu produktów leczniczych, np. przez wskazanie innej apteki, która wyda pacjentowi żądany przez niego lek. Co jednak istotne pacjent, któremu farmaceuta odmówi wydania produktu leczniczego, powołując się na klauzulę sumienia może wystąpić z roszczeniem odszkodowawczym do sądu powszechnego, natomiast aptecę, która w sposób uporczywy nie zaspokaja potrzeb ludności w zakresie wydawania produktów leczniczych, wojewódzki inspektor farmaceutyczny może cofnąć pozwolenie na prowadzenie apteki.